כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת תולדות ■ כ"ו מרחשון ה'תשע"ד ■ 30.10.2013 ■ גליון מס' 247

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

"אגרת נחמה" של ר' מימון הדיין
ר' מימון הדיין, אביו של הרמב"ם, הוא בנו של ר' יוסף החכם. על תולדות חייו בתקופה שלפני נדודיו עם משפחתו...
המשך בעמ' 2

שו"ת קיץ
האם להזמין תנור אחד או שני תנורים- אחד לבשרי ואחד לחלבי? מה דעת הרב על התנורים עם 2 התאים המצויים היום בשוק, האם ניתן להשתמש בתא אחד לבשרי ובתא אחד לחלבי?...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
ונצעק... וישמע ה' את כולנו
מספר רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מחשובי הפוסקים שבדור: הגיע אלי מכתב כאוב, שעליו חתומות...
המשך בעמ' 4

שביבים
■ לוח זמנים סביב אירועי "ליל הבדולח"
■ זכר לנס בעת רעידת האדמה
■ "יתאמץ מאוד בברכת המזון"
המשך בעמ' 5

והייתי בעיניו כמתעתע

/ הרב יעקב הלוי פילבר

השקר הוא מידה מגונה, שלא רק שהתורה אסרה אותו עלינו אלא ציותה אותנו להתרחק ממנו ככתוב: "מדבר שקר תרחק" (שמות כג ז) ודוד המלך אמר (תהלים קיט קסג): "שקר שנאתי ואתעבה, תורתך אהבתי", ושלמה בנו בספר משלי (יב כב) כתב: "תועבת ה' שפתי שקר". ומפני חומרת השקר אמרו חז"ל (סנהדרין קנ א): "ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה (ואחת מהן היא) כת שקרנים" ולומדים זאת מהכתוב: "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני". והנה עם כל חומרתו של השקר אמרו חז"ל (במדב"ר פרשה יא): "גדול השלום שהקב"ה שינה בדבר מפני השלום שנאמר (בראשית יח) 'האף אמנם אלד ואני זקנתי'. גדול שלום ששינה המלאך שדבר עם מנוח מפני השלום, שלאשה אמר (שופטים יג) 'הנה נא את עקרה ולא ילדת' ולא ספר דבר זה למנוח", ההיתר לשנות מפני השלום נותן לשקר לגיטימציה בתנאים מסוימים. המדרש מביא שתי דוגמאות, הראשונה אצל שרה שמפני השלום נאמר דבר שאינו נכון, והשנייה אצל מנוח שלא נאמר בה שקר אלא שמותר לא לומר את כל האמת.

המגיד מדובנא מסביר שגם במקום הראוי לשנות מפני השלום אין הכוונה שמותר לומר שקר ממש, אלא הכוונה היא שמותר לאדם לנסח את דבריו כך שאפשר להבין אותם בשני אופנים, גם אם השומע יטעה לשמוע את הרצוי בעיניו, בעוד האומר התכוון לכוונה אחרת. והוא מביא לכך שתי דוגמאות: האחת אצל אברהם אבינו, שאמר לבני חת: "גר ותושב אנכי עמכם", בעוד אברהם התכוון "שאני הוא התושב ואתם הגרים בארץ", והם הבינו מדבריו ההיפך "שהם התושבים ואברהם הוא הגר בארץ". הדוגמא השנייה היא אצל שמואל שאמר לשאול:"קורע ה' את ממלכות ישראל מעליך היום, ונתנה לרעך הטוב ממך" (שמ"א טו כח). שאול הבין מדברי שמואל ש"הטוב ממך" הכוונה היא "הטוב בעיניך" בעיניו של שאול, שהמלוכה תינטל ממך אבל אתה תבחר את הטוב בעיניך, שלפי שאול הוא בנו יונתן. בעוד שמואל באומרו "הטוב ממך" כוונתו היתה "למי שהוא טוב ממך", שהוא דוד.

בדרך כזו רואה רש"י את התנהלותו של יעקב בעת שבא לקבל את הברכות מיצחק, שיעקב אומר אמירה המשתמעת לשני מובנים, שעל השאלה: מי אתה? משיב יעקב: "אנכי עשו בכורך", שעל פניו זה שקר וכך הבין זאת יצחק, אבל יעקב התכוון לומר: "אנכי המביא לך, ועשו הוא בכורך" (רש"י), כך שיעקב לא שיקר ויצחק הוא שהתעה את עצמו.

אבל גם אם נאמר שמעשה יעקב היה שקר גמור, גם אז הוא נהג כדין. כי הכלל: "משנים מפני השלום" בא ללמדנו שיש בחיים ערכים או מצבים שהם מעל חובת אמירת האמת, בעלי המוסר היו משתמשים בסיפור על אדם שרוצחים בקשו להמיתו והוא נמלט לביתו של חסיד שלא אמר שקר מימיו, וכשהרוצחים שאלו אותו אם פלוני מסתתר בביתו, הוא לא יכול לשקר ואמר את האמת וגרם לרציחתו של החף מפשע. העיקרון הזה שלא בכל מקרה יש לומר אמת, חל גם על פשעים קטנים מרצח, כמו למשל כשבאים לעקור אדם מנחלתו ולהרוס את ביתו ומונעים במחסומים מ"נשמות טובות" לבא ולסייע לו, נראה, שמותר להשתמש בשקר, כדי למנוע את הפשע. בדילמה כזו עמדה רבקה אמנו כשראתה שיצחק בטעותו עומד לעשות מעשה שישפיע לרעה על עתיד האנושות כולה, כשהברכה תעבור מיעקב לעשו, והיא הכריעה שבמצב כזה "משנים מפני השלום", ועל כן ציוותה על בנה יעקב שילך וייטול במרמה את הברכות מאביו. כך שגם אם היה ממש שקר במעשהו של יעקב אין בדבר עבירה, כי מותר לשקר על מנת למנוע עוולות גדולות יותר.

■

"אגרת נחמה" של ר' מימון הדיין

/ פרופ' אליעזר שלוסברג

"איגרת הנחמה" נכתבה, ככל הנראה, בשנת 1160 ואקטואלית גם לימינו. כותב המאמר סוקר את תולדות חייו של ר' מימון, אבי הרמב"ם, נדודיו וחיבוריו. ואת התייחסותו המיוחדת לפרק צ' בתהילים

ר' מימון הדיין, אביו של הרמב"ם, הוא בנו של ר' יוסף החכם. על תולדות חייו בתקופה שלפני נדודיו עם משפחתו, אין בידינו פרטים רבים, אך ידוע לנו שהירבה לעסוק בתורה. בין השאר למד אצל רבי יוסף הלוי אבן מגאש, ואף זכה לתואר "דיין", תואר שהיה נפוץ במשפחת הרמב"ם. על ההערכה הרבה שרחשו לו בני דורו אנו יכולים ללמוד מדבריו של ר' אנטולי בר-יוסף: "בא מזרע הפרתמים, הרב אשר אהב בהמון, אדוננו וגאוננו מימון, זכרו לחיי העולם וחלקו עם שבע כתות הצדיקים בגן עדן".

בשנת דתתק"ח = נפלה העיר קורדובה שבספרד, מקום מושבו של ר' מימון, בידי ה"מוחדין" שהגיעו מצפון אפריקה, ותושביה עמדו לפני הבחירה בין המרת דת (לאיסלם) לבין מוות או גלות. משפחת מימון בחרה בגלות, ולאחר נדודים בערי ספרד השונות, התיישבה בשנת 1160 בעיר פאס שבמרוקו. באותה תקופה כתב ר' מימון את "אגרת הנחמה" שלו, שנועדה להמוני העם הסובלים מעול השעבוד המוסלמי. אולם למרות השמד המוסלמי והשאיפה להופעת המשיח והגאולה, לא נגרר ר' מימון אחרי משיחי שווא, ואף אסר ללכת אחרי משה דרעי, שטען שהמשיח יגיע בפסח של אותה שנה. בשנת 1165 נאלץ ר' מימון לקחת לידיו פעם נוספת את מקל הנדודים, והפעם לארץ ישראל. עוד באותה שנה הגיע עם משפחתו לעכו, ומשם לירושלים. שנת מותו, מקום פטירתו ומקום קבורתו אינם ידועים, והדעות בעניינים אלה רבות. ניתן לקבוע באופן כללי, שר' מימון נפטר בין השנים 1165 - 1170 ושנקבר בירושלים או במצרים. ר' מימון הוא הראשון במשפחת הרמב"ם, שהגיעו ספריו אלינו, כולם כתובים בערבית-יהודית. ספריו הידועים לנו הם: פירוש לתורה, וייתכן גם למגילת אסתר, פירושים לתלמוד, תשובות בהלכה, ספר בדיני תפילה ומועד, הלכות ספר תורה, חיבור בדיני טהרה, קונטרס על הפיס של הכוהנים ופירוש לספר אסטרונומי.

"אגרת הנחמה"

חיבורו המפורסם ביותר של ר' מימון הוא "אגרת הנחמה", שנכתבה, כפי הנראה, בשנת 1160 בעיר פאס, כדי לעודד את היהודים הנאנקים תחת עול הגלות. את המקור הערבי ההדיר סימונס, ואף הוסיף תרגום לאנגלית. ד"ר בנימין קלאר תרגם את האיגרת לעברית, והרב יהודה ליב הכהן פישמן (מימון) הוסיף עליה מבוא והערות.

האיגרת עוסקת בשני נושאים עיקריים: א) ה' לא מאס בעמו, וישראל עודנו עם סגולה, ולכן יש להתחזק באמונה בה' ולבטוח בהבטחותיו. ב) גדולת נבואתו של משה רבנו והתורה שנמסרה על ידו.

לבד ממקום אחד בלבד, אין באגרת עיסוק בנושאים של הלכה או ניסיון להסביר, מדוע פקדו הצרות והפורענויות את העם. למקום מיוחד באיגרת זוכה אישיותו של משה רבנו, המשמשת לר' מימון הוכחה ניצחת לאמיתות התורה שנשלחה על ידו: "ואילו לא היה עלינו להאמין בתורה שנתן לנו אלא בשביל גדולתו של משה לבד, חייבים היינו להאמין". ר' מימון מתאר בפרוטרוט ובהערצה את גופו של משה, נבואתו, מידותיו, מותו והחזרתו לעולם הזה כעוזר למלך המשיח, כחלק מפולמוס בלתי מפורש עם המוסלמים בעניין ביטול תורת משה על ידי נבואתו של מוחמד "נביא" האיסלאם. אך טבעי הוא, שלמזמור צ' שבתהילים, שכותרתו מעידה עליו שהיא תפילה (תפלה למשה איש האלקים), יהיה מקום מיוחד ב"אגרת הנחמה", שהרי התפילה היא אחת מארבעת הדברים, שלדעת ר' מימון כל ישראל חייבים להחזיק בה ולהתחזק בה דווקא בעתות צרה: אמונה בה', בתורתו ובמשה, תלמוד תורה וקיום המצוות, תשובה ותפילה. אולם חשיבותו של מזמור צ' עולה על זו של תפילה רגילה: "וראוי לך, שתהיה התפילה הזאת... שגורה על פיך, ותקרא אותה לפני 'ברוך שאמר', כדי שתתברך במלותיה הטהורות ותתקרב אל הקב"ה בתפילה, שהתפלל מבחר הברואים והגדול שבנביאים, ואין תפילה חשובה ממנה. ואילו ידעו בני-אדם, מה צפון בה ומה גנז בה ה' מן היסודות המחזיקים את הדת ומבררים את האמונה, היו קובעים אותה חוק על עצמם כמו קריאת-שמע".

חשיבותה של "תפילה למשה" היא בכך, שזוהי תפילה שהתפלל משה, כאשר ראה את כל הפורענויות שבאו ושיבואו על ישראל מתחילת הגולה ועד סופה, כדי שירחם ה' על ישראל "ויביא עליהם את העונש ברחמים ולא בקצף, ולא יעקור אותנו מן השורש, ולא יוציא אותנו מתחת ידו, ויקבל את תשובתנו, וישוב אלינו כבראשונה וישמח את ליבותינו, ויתן לנו כוח לעמוד בניסיון כל ימי הגלות ויהדוף מעלינו את רעת האומות... המסבבות אותנו כחומה".

במקום אחר מדמה ר' מימון את "מליצת היושר" הזו ל"מבצר העוז שאנו נמלטים אליו בכל הפורענויות, עד אשר ישלם הדבר שגזר ה' לגאול אותנו ויקוים כל אשר הבטיח לנו". אף סבור ר' מימון, שנבואות הנביאים, שהיו אחרי משה אינן אלא אישור והבטחה מצד הקב"ה, שאכן תפילתו נתקבלה: "וכאשר קיבל הקב"ה את דברי המלצתו עלינו, מסר לכל נביא שבא אחריו נבואות ויעודים, המוכיחים כי הקב"ה קיבל את בקשתו ושלח את הנביאים באותם העניינים שהוא ביקש, והבטיח שהוא יקיים אותם". ומעיד ר' מימון על עצמו שבדק ומצא, שכל דברי הנביאים קשורים בפסוקי המזמורים ורמוזים בהם, ושמח על כך.

אף שר' מימון טוען, שביאר את ענייני המזמור ב"דרך קצרה", הרי למעשה הביאור תופס כמחצית האיגרת. לדבריו, ביאר את ענייני המזמור "למען יהיו מקור שעשועים לנפשות הגלמודות בבדידות הגולה ונחמה ללבבות העגומים, שאוכל אותם הפחד העצום מפני האומות ותיקון ההכרה וחיזוק האמונה לישרים והנאמנים והחוזרים בתשובה והוותיקים והמחזיקים בחבל הנאמנות ובבית-ידה של הוותיקות, תוך אמונה בנביאנו הנכבד והנבחר מכל בני האדם". ר' מימון מקבל את קביעת חז"ל: "דוד המלך כתב ספר תהילים על ידי עשרה זקנים: על ידי אדם הראשון, על ידי מלכי צדק ועל ידי אברהם ועל ידי משה..."., ו"משה איש האלוקים" הנזכר בכותרת המזמור הוא לפיכך משה רבנו. מדרך הטבע נדרש ר' מימון לשאלות הנובעות מקביעה זו: למה התפלל משה תפילה זו? מתי נאמרה? מדוע לא נקבעה בתורה, אלא הועברה בקבלה במשך דורות רבים, עד שקבעה דוד בספר תהילים?

לדעת ר' מימון התפלל משה תפילה זו ביום מותו, לאחר שניתנה לו שירת "האזינו", ולפני שביירך את ישראל ב"וזאת הברכה". לאחר שלמד משירת "האזינו" כל מה שיבוא על ישראל בגלותם, ובכלל זה צרות ופורענויות כ"מחוץ תשכל חרב" (דברים לב, כד) ראה משה שלא יהיה להם מי שיתפלל עליהם וימליץ בעדם, לפי ש"לא יישאר בהם חכם וכולם יהיו שווים לרעה... וכיון שראה כי אין איש ישר, היינו, איש האלוקים, חיבר את המזמור "תפילה למשה איש האלוהים". ר' מימון אף משער, שכאשר הגיע משה לפסוק "כי ידין, ה' עמו ועל עבדיו יתנחם" (דברים לב, לו), באותה שעה התפלל את תפילתו, שנאמר בה "שובה ה' עד מתי והנחם על עבדיך" (תהילים צ, יג). אין ר' מימון מסביר במפורש, מדוע לא נקבע המזמור בתורה, במקום הראוי לו, כלומר בין פרשת "האזינו" לפרשת "וזאת הברכה", אולם לדבריו "קבע אותו דוד בספר תהילים כדי שיהיה מקור שעשועים ועונג לאומה".

(ראה אור באתר "דעת".)

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל ש.י. מרעננה: לאחרונה עברתי לבית חדש בשעה טובה ומוצלחת ועדיין עוד לא הזמנו תנור למטבח. הסיבה שאנחנו מתעכבים היא בגלל שאנחנו מתלבטים האם להזמין תנור אחד או שני תנורים- אחד לבשרי ואחד לחלבי. ידוע לנו שיש סוגי תנורים שיש להם מנגנון 'ניקוי עצמי' הנקרא 'פירוליטי'[א] שיכול מבחינה הלכתית להיחשב כהכשרת התנור. משום כך אנחנו מתלבטים האם להזמין תנור אחד שישמש אותנו גם לבשרי וגם לחלבי ע"י הכשרתו בעזרת המנגנון הנ"ל בין לבין, או עדיף להזמין 2 תנורים? שאלה נוספת באותו עניין היא, במידה ויהיה לנו 2 תנורים ונרצה בשעת העומס של יום שישי להשתמש ב-2 התנורים בו זמנית, בתנור הבשרי להכין את מאכלי השבת הבשריים, ובתנור החלבי לאפות חלות לצורך סעודת השבת, האם זה אפשרי? ושאלה אחרונה לסיום היא, מה דעת הרב על התנורים עם 2 התאים המצויים היום בשוק, האם ניתן להשתמש בתא אחד לבשרי ובתא אחד לחלבי?

תשובה: תשובה: הנה בעניין זה יש פרטים רבים ורבה המבוכה בקרב הציבור בהלכות אלו, ומפני שהן שאלות הנצרכות לרבים אשתדל לבאר הלכה זו על כל פרטיה בצורה ברורה בעז"ה.

דבר פשוט הוא שאי אפשר לאפות מאכלים חלביים בתנור בשרי וכן להיפך מבלי להכשירם בינתיים, כשם שאי אפשר לבשל מאכל בשרי בסיר חלבי. אמנם בתנורים בעלי המנגנון הנ"ל אכן הפעלת המנגנון (פירוליטי) נחשבת כהכשרת התנור המועילה לכל הדעות מאחר שבתהליך הניקוי התנור מגיע לחום של כ-500 מעלות צלזיוס, ולכן לכאורה אפשר להשתמש בתנור הנ"ל לבשרי, להכשירו (ללא המתנת זמן) ושוב להשתמש בו לחלבי וחוזר חלילה.

אמנם יש להזכיר את דברי המגן אברהם[ב] שמעיד שעל פי המנהג אין לאדם להשתמש בכלי אחד לבשרי ולחלבי על ידי הכשרתו בין לבין בכל פעם, מחמת חשש המכשלה בדבר שבבואנו להשתמש בכלי, לא נזכור אם הוא כעת חלבי או בשרי ונבוא לידי מכשול, ואם כן לכאורה הוא הדין גם בתנור זה.

אך יש לדעת שבני ספרד לא קיבלו עליהם הנהגה זו ולדעתם ניתן להשתמש בכלי אחד לחלבי ובשרי ע"י הכשרה כדין בין לבין[ג].

עוד יש לדון שגם לדעת בני אשכנז על פי המגן אברהם, אין הנהגה זו אמורה אלא בכלים השכיחים והמצויים כגון סירים, סכו"ם, וכדו' שניתן בנקל ובהוצאה מועטה יחסית לייחד מערכת כלים בשרית ומערכת כלים חלבית, אבל בתנור שקשה לייחד תנור לבשר ותנור לחלבי הן מצד ההוצאה המרובה והן מצד חוסר המקום במטבח - יש לומר שאין לחשוש להנהגה זו ולא נאמרה באופן זה[ד].

ולכן הנוהג להשתמש בתנור אחד לבשרי ולחלבי ע"י הכשרתו באמצעות המנגנון הנ"ל יש לו על מי לסמוך, ואף לבני אשכנז.

(**ובאשר לרשת התנור ולתבנית:** אם הרשת והתבנית נשארו בתנור בזמן ההכשרה (הפעלת הפירוליטי) אזי גם הם הוכשרו מתשמישם הקודם, אלא שיש לדעת שלפי הוראות חלק מהיצרנים התבנית והרשת עלולים להיפגם בעקבות כך, ועוד כיון שבנקל ניתן לייחד תבניות נפרדות ורשת נפרדת לבשר ולחלב אין לבני אשכנז לכתחילה להכשירם כל פעם ולהחליפם מבשרי לחלבי ולהיפך)

אמנם יש לדעת שאף אם מבחינה הלכתית הדבר מותר, מכל מקום מהצד הטכני - הדבר לא מומלץ, מאחר שהפעלת המנגנון הנ"ל אורכת כ-3 שעות, וכמו כן אנשי מקצוע אומרים כי הפעלה מרובה ותמידית של המנגנון הנ"ל 'תורמת' לקלקולו של התנור, ושלא לדבר על צריכת החשמל המרובה בעת הפעלת המנגנון הנ"ל, וכל אחד ינהג לפי שיקול דעתו בעניין זה.

פתרון נוסף להשתמש בתנור אחד לחלבי ולבשרי הוא התנור עם 2 תאים שיש לו כשרות מגוף כשרות מוכר ומוסמך, באופן שתא אחד משמש כתנור בשרי ותא אחד משמש כתנור חלבי, ויש לשים לב שבחלק מהתנורים כגון אלו הוראות הכשרות אינן מאפשרות את השימוש בו זמנית ב-2 התאים גם יחד, ובחלק מהתנורים גם זה אפשרי, והכל לפי הוראות הכשרות הנכונות לאותו תנור ואותו דגם.

אלא שגם כאן יש להעיר את הצד הטכני שבדבר, שבדרך כלל בתנורים כגון אלו התא העליון הוא קטן יחסית, וגם התא התחתון מכיל נפח יותר קטן מתנור רגיל בעל תא אחד, וכמו כן בדרך כלל עוצמת התנור

הדו תאי, נמוכה יותר מתנור בעל תא אחד, וגם בזה כל אחד ינהג לפי שיקול דעתו, ולפי חוות דעת של אנשי המקצוע בתחום זה.

ואם כן מבואר שהמהודר ביותר גם מבחינה הלכתית, וגם מבחינה טכנית, הוא לקנות 2 תנורים נפרדים, אחד לבשרי ואחד לחלבי (ויש להעיר שבתוספת השקעה קטנה יחסית אפשר לקנות 2 תנורים נפרדים מאשר לקנות תנור אחד דו תאי או תנור אחד שיש לו מנגנון ניקוי עצמי) אלא שרק יש לברר את השאלה האחרונה של השואל, האם קנייה של 2 תנורים תוכל להועיל לנו גם בשעות העומס של ערבי שבתות וחגים להכין בו זמנית את מאכלי השבת הבשריים בתנור אחד, ואת החלות לשבת בתנור השני החלבי.

והנה שאלה זו נוגעת לסוגיית נ"ט בר נ"ט (נותן טעם בר נותן טעם) המוזכרת בגמרא ובהלכה[ה], ואין כאן המקום להאריך בסוגיא זו ורק אזכיר את מסקנת ההלכה לענ"ד הנוגעת לשאלתנו:

לבני אשכנז- יהיה מותר לאפות חלות לשבת בתנור החלבי (בתבניות חד פעמיות) על אף שאת החלות הללו יאכל במהלך הסעודה הבשרית של שבת ופעמים ממש עם הבשר, בהתקיים בתנאים הבאים:

התנור החלבי הוא אינו בן יומו - כלומר לא השתמשו בו לאפות מאכלי חלב ב24 שעות האחרונות.

התנור נקי מכל מיני שאריות של מאכלים חלביים, גם לא שאריות הדבוקות לדפנות התנור או בתחתיתו.

אי אפשר לאפות את החלות בתנור הבשרי, משום שהתנור הבשרי בשימוש, ולא ניתן להמתין לפינויו של התנור מחמת הזמן הקצר והמלאכה המרובה האופיינית לשעות העומס של ערבי שבתות וחגים.

באם לא התקיימו 3 התנאים הללו אין היתר לאפות חלות בתנור החלבי לצורך סעודות השבת הבשריות.

לבני ספרד- לדעת הגר"ע יוסף זצ"ל[ו] מותר לכתחילה לאפות חלות בתנור החלבי לצורך אכילה בסעודה בשרית, ובתנאי שהתנור נקי (תנאי 2 לעיל בלבד) ולדעת הבן איש חי יהיה מותר רק בהתקיימו 2 התנאים הראשונים, וגם אם התקיימו 2 התנאים טוב להחמיר לאפותם בתנור הבשרי, אלא אם כן אין הדבר אפשרי (כלומר התקיים גם התנאי השלישי)

ויאכלו ענוים וישבעו!

א - Self-Cleaning - Pyrolytic Oven
ב - בהלכות יום טוב סימן תק"ט ס"ק י"א, ומובא במשנה ברורה סימן תנ"א ס"ק י"ט.
ג - הליכות עולם חלק ז'.
ד - ועוד שיש דעות שאין המנהג תקף אלא בהגעלה ולא בליבון עיין בדרכי תשובה ליו"ד סימן קכ"א ס"ק נ"ט.
ה - שו"ע יו"ד סימן צ"ה.
ו - עיין בכל זה בספר 'ילקוט יוסף' איסור והיתר על סימן צ"ה.

סיפור לשבת

ונצעק... וישמע ה' את קולנו

/ שאול שיף

מספר רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מחשובי הפוסקים שבדור:

הגיע אלי מכתב כאוב, שעליו חתומות מורות ותלמידות בסמינר. במכתב הן מביעות את הצער הנגרם לתלמידות בשל הדרישה לדיור מצד הבחורים הטובים.

המכתב היה כאוב מאד, ואפשר היה לראות זאת בכל מילה ומילה שהועלתה על הכתב. המורות והתלמידות גוללו בו את מסכת הייסורים העוברת על הבנות, שחלקו אף הגיע לגיל מבוגר, ומבוגר מאד, ועדיין לא מצאו את השידוך המתאים מפני שלא נמצאה הדירה המתאימה.

המורות וגם התלמידות שאלו אותי מה כדאי לעשות בעניין, והדבר היחיד שיכול הייתי להשיב להן הוא, שאציע את דבריהן לפני מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב (זצ"ל).

כאשר נכנסתי אל הקודש פנימה, ושטחתי את כאבן של הבנות, אמר מרן זצ"ל: "הדבר היחיד שאני יכול להציע לבנות אלו, הוא - להתפלל, להתפלל ולהתפלל"!

כשחזרתי עם תשובת מרן הגרי"ש ומסרתיה לבנות שכתבו את המכתב, הן פרצו בבכי, ואמרו: "כבר יבש פינו מלהתפלל! כל הזמן אנחנו עומדות ומתפללות והישועה ממאנת לבוא"!

קשה היה עד מאד לראות בצערן של הבנות הללו הזועקות לשמים בתחינה נוראה, בבחינת "למה נגרע".

כמה ימים לאחר שובי ממרן הגרי"ש, נכנסתי לביתו של מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א, וספרתי לו על המכתב ועל תשובתו של מורי וחמי וגם את תשובתן של הבנות שאמרו שפיהן כבר יבש מלהתפלל.

ומה הייתה תגובתו של מורנו הגאון בעל ה'איילת השחר'?: "אם הבנות אומרות שהן מרגישות שהתפללו כבר מספיק, אני רוצה לשאול כמה פעמים הן עמדו בתפילה, וביקשו מהקב"ה שיחוס וירחם עליהן"?

מרן שליט"א ניגש אל ארון הספרים שבביתו, והוציא ספר מלכים ב', ופתח את פרק ד', שם מסופר על אשת עובדיה הנביא. בפסוק הראשון נאמר: "ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמור, עבדך אישי מת, ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את ה' והנשה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים".

הרד"ק במקום מביא מ'תרגום של תוספתא', שלאחר שהאשה צעקה אל אלישע, הלכה לקברו של בעלה, שיעץ לה לחזור

המשך בעמוד הבא...

לאלישע, ולהביא לו את מעט השמן שנותר אצלה. סופו של הסיפור היה, כידוע, בנס גדול עד מאד, וכפי שמביאים חז"ל - הובטח לה, לאשת עובדיה, שעד ביאת המשיח לא תחסר הפרנסה מצאצאיה.

והנה, אמר לי מרן הגראי"ל שטיינמן: "האם מישהו יודע כמה פעמים צעקה אשת עובדיה אל אלישע? כמה פעמים התחננה לפניו שיושיעה מצרתה"? גם פרט זה מובא ברד"ק בשם התרגום. מאתיים שישים וחמש פעמים צעקה האשה אל אלישע!!! וכך כותב התרגום (מתורגם לעברית): עוד מאתיים שישים וחמש פעמים צווחה אשת עובדיה כך, ולא השגיח בה אלישע, ולא ידע מה לעשות, עד שהלכה לבית הקברות.

וצריך לומר, שאם היא צעקה 265 פעמים ואז נענתה!לא היה שייך שתיענה לפני כן. דהיינו, אם הייתה צועקת רק 264 פעמים, עדיין לא היתה נענית!!!

נמצאנו למדים, שגם לאחר 264 תפילות וצעקות! אם עדיין לא נענים צריך להמשיך ולהתפלל בפעם ה-265 (כמניין 'צעקה'), והנה לפתע הכל בא על מקומו בשלום, והנס הגדול מתרחש לנגד העיניים.

וזה קורה לכל אחד מאיתנו בחייו הפרטיים, שהוא מתפלל פעמים רבות על דבר מסויים, וכמעט שמתייאש, אבל ברגע שלפני השבירה הוא מתחזק, ומפיל תחינה פעם נוספת ונושע!

ולכן הבנות שלא נושעו עדיין ולא מצאו את זיווגן, צריכות לעשות כפי שהורה מרן הרב אלישיב, ולהמשיך להתפלל ולא להתייאש, גם אם התפללו מספר רב מאד של תפילות. שכן, אולי נגזר עליהן שבתפילה הבאה תוושענה.

(קראתי בחשוקי חמד / הגדה של פסח לרבי יצחק זילברשטיין שליט"א)

שביבים / שאול שיף

לוח זמנים סביב אירועי "ליל הבדולח"

בימים אלה ציינו ניצולי השואה מלאת 75 שנה ל"ליל הבדולח". רוב הציבור הישראלי היה עסוק כל אחד בענייניו. להלן הלו"ז סביב אירועי הלילה האפל הזה.

30.1.1933 אדולף היטלר התמנה לראש הממשלה ("רייכס-קאנצלר"). בעקבות זאת כ-30,000 מתוך כ-550,000 מיהודי גרמניה היגרו לארצות אחרות.

1.4.1933 "יום בויקוט" (חרם כלכלי) לכל עיסקי היהודים.

15.9.1935 חקיקת "חוקי נירנברג" להגנה על "טוהר דם והכבוד הגרמני".

1936 הפוגה ברדיפת היהודים בגלל אולימפיידת ברלין.

1936 שלטים "יהודים לא רצויים" נתלו בהרבה בתי מסחר ומוסדות ובכניסה לכפרים רבים.

15.3.1938 סיפוח אוסטריה ופוגרום ביהודי וינה.

9.5.1938 הריסת בית הכנסת במינכן.

6.7.1938 נישול יהודים ממקצועות תיווך.

6/15.7.1938 "ועידת אוויאן": נציגי 32 מדינות, ביניהן ארצות הברית ואנגליה, התכנסו בנסיון לפתור את שאלת הפליטים היהודיים מגרמניה, ללא הצלחה.

23.7.1938 חובת נשיאת תעודות זהות מיוחדות ליהודים שכללו טביעת אצבעות.

25.7.1938 לרופאים יהודים מותר לטפל אך ורק ביהודים, וכעוזרי רפואה בלבד.

27.7.1938 שמות "יהודיים" של רחובות הוחלפו.

10.8.1938 בית הכנסת בנירנברג נהרס.

17.8.1938 כל הגברים היהודיים חויבו להוסיף את השם "ישראל" והנשים את השם"שרה" לשמותיהם האזרחיים.

30.8.1938 סיפוח "חבל הסודטן" בצכיה ונאום היטלר ש: "אין לו תביעות טריטוריאליות נוספות וכעת "שלום העולם" ניצל!

5.10.1938 הטבעת האות "J" בדרכונים של היהודים.

28/29.10.1938 כשבעה-עשר אלף יהודים ממוצא פולני גורשו מתחומי הרייך הגרמני לתוך שטחי פולין (במעבר הגבול זבונשין).

7.11.1938 בתגובה על הגירוש, התנקש הרשל גרינשפן, קרוב משפחה של אחד המגורשים, בדיפלומט פום ראט, המזכיר השלישי בשגרירות גרמניה בפריז.

9/10.11.1938 בעקבות ההתנקשות נערכו פרעות ביהודים בכל רחבי גרמניה (ליל הפוגרום/"ליל הבדולח").
כ-30,000 יהודים נשלחו למחנות ריכוז, כ-1,600 בתי כנסת נשרפו או נהרסו כליל או חלקית.
כ-1,300 יהודים נרצחו בעקבות ליל הפוגרום.
חוק המחייב את כל היהודים להעביר לידיים נוכריות את כל עסקיהם ולמסור את חפצי הערך שלהם.

12.11.1938	הטלת תשלום נזקי "ליל הפוגרום" על היהודים, וחיובם בתשלום של 1 2/1 מיליארד רייכסמארק לקופת הרייך הגרמני.
15.11.1938	גירוש אחרוני התלמידים היהודים מבתי הספר העממיים והתיכוניים בגרמניה.
19.11.1938	נישול היהודים ממערכת הסעד הכללית של המדינה.
28.11.1938	הגבלת תנועת היהודים באיזורים ציבוריים לשעות אחדות ביום בלבד.
3.12.1938	איסור על יהודים להחזיק ברישיונות נהיגה.
6.12.1938	איסור על היהודים להיכנס למקומות ציבוריים, כגון בתי קולנוע, תיאטראות ומוזיאונים, מתקני ספורט ומתקני רחצה ציבוריים ופרטיים. ברוב המקומות היה האיסור בתוקף כבר משנת 1936.
8.12.1938	איסור על כניסת יהודים לאוניברסיטאות גרמניות.
20.12.1938	איסור על יהודים לעסוק במקצועות רוקחות ומיילדות.
1939	אחרי החרמת כל רכוש היהודים, רוב מדינות העולם אינן מוכנות לקלוט יהודים פליטים מגרמניה. איסור קיום אסיפות של יהודים. קיום תפילות התאפשר רק ברשות השלטונות. קרוב ל-9,000 ילדים בני 6-12 מגרמניה, אוסטריה וצ'כיה ניצולים במסגרת "קינדרטרנספורט" לאנגליה.
	והעולם שותק!!!
1.9.1939	פרוץ מלחמת העולם השנייה.

מאז העולם נעשה יותר נאור ויותר מתוחכם. במקום לגרש את היהודים מאירופה, מתקבלת החלטה על חוסר האנושיות של ברית המילה... וחקיקה בהתאם. במקום להשמיד את היהודים בתאי הגזים, קם נשיא אמריקני וברק אובאמה שמו, שהתחנך במשך שנים רבות על ידי כומר אנטישמי, גזען חולני, והוא, אובאמה, מאפשר למדינה כאיראן להתחמש בנשק אטומי, כדי שזו תנסה להשמיד את מדינת ישראל, ואילו ידיו יהיו נקיות. "טעיתי בשיקול דעת", יאמר במקרה הגרוע. בינתיים הוא שולח את שר החוץ שלו ללחוץ על ישראל לחזור לגבולות 67 מתוך ידיעה ברורה כי לא תוכל בשום אופן להתקיים בתוכם. זאת, בהתחשב בעובדה, כי בתוך שעות יחוסל אבו מאזן אנטישמי בזכות עצמו ומדינת פלשתין תאויש בחמאס ובכל מרעין בישין אפשרי. וכדי שלא ייחשד באנטישמיות, הוא ממנה סביבו כאליבי שרים יהודים וקידים בכירים יהודים. האיש אינו טיפש כלל וכלל. והפלא הוא, שאנשים הנחזים כשפויים, בתוך גבולות מדינת ישראל, תומכים בעמדת ארה"ב. וזה מזכיר במשהו את מועדוני הריקודים בווינה, שהיו מלאים בדולצ'ה ויטה היהודית, בעוד כל הקירות היו כבר מוצפים עם כל הכתובות, כי סופה היהודי של אירופה מתקרב.

השמדת הכור האטומי באיראן יחייב, ככל הנראה, לא מעט קורבנות, אלא שהאלטרנטיבה גרועה יותר.

זכר לנס בעת רעידת האדמה

בכ"ד בטבת תקצ"ז - 1 בינואר 1837 התחוללה בצפת רעידת אדמה מהקשות שידעה הארץ אי פעם, והעיר חרבה כמעט עד היסוד. בין הבתים הבודדים שלא נפגעו ברעש היה ביתו של הרב שמואל עבו זי"ע, והכול ראו בכך אצבע אלוקים. הרב עבו לא איבד זמן ופתח מיד במאמצים לשקם את העיר. יחד עם ראש עדת האשכנזים החסידים, הרב אברהם דב מאוריטש מחבר הספר הק' "בת עין" זצ"ל שהיה מבאי ביתו של הבעש"ט. השניים הזמינו מדמשק פועלי בניין מקצועיים, כדי לתקן את הבתים שנחרבו ושיקמו את בית הכנסת של האר"י ברובע הספרדי, שקודם לכן, דמה במראהו למערה קטנה. הרב עבו שקד על חידוש החיים בעיר ונמנה על מנהיגיה החשובים, כנשיא ה"כולל" וכרבה הראשי.

מסופר גם, כי בעת אותה רעידת אדמה, היה רבי אברהם דב בבית מדרשו יחד עם חסידיו ומקורביו. מיד שחש רבי אברהם דב ברעידה, ציווה לכל הנוכחים להתקהל עימו בצד אחד של בית המדרש, והנה נעשה נס גלוי כי בצד שעמד הצדיק רבי אברהם דב יחד עם המתפללים לא קרה כלום, אך בצד השני קרסה התקרה ונפערה האדמה ועד היום רואים זכר לנס בבית המדרש העתיק בצפת.

רעידות מקדימות...

בעקבות רעידות האדמה שהיו בימים אלה בצפון הארץ, הסביר מנהל המכון הגיאופיסי, ד"ר אורי פריזלנדר: "היו מקרים בעבר שהיה שינוי במפלס הבארות לפני שהתרחשה רעידת אדמה", והיו תופעות שבהן בעלי חיים הרגישו מראש שהולך לקרות משהו, היו תופעות שבהן היו רעידות מקדימות לרעידה גדולה - הבעיה הגדולה היא שכל התופעות האלה הן לא קונסיסטנטיות, זאת אומרת, הן מתרחשות לפעמים, אבל לא תמיד".

"אי אפשר לחזות מראש רעידות אדמה וכל מי שאומר אחרת? לפחות בשלב הנוכחי של התקדמות המחקר בנושא הזה, הוא, אפשר להגיד, מטעה את הציבור".

"יתאמץ מאוד בברכת המזון"

כתב מרן "בן איש חי" (פ' בהר אות יו"ד בשם חכמי המוסר), שבהיות מאכל או משקה חביב לפני האדם, והוא מתוק לחיכו וחביב עליו ביותר, וימשוך ידו ממנו דרך סיגוף לכפרת עוונות, ה"ז נחשב תיקון גדול בתיקוני התשובה ותועלתו כתועלת התענית. ואם אחרי אכילה כזאת שהייתה מתוקה לחיכו נזהר לברך ברכת המזון בכוונה גדולה, כמו שנזהר בתפלת הנעילה של יום הכיפורים, זכותו בשמים גדולה במאוד מאוד. אשרי הזוכה לכך. וכן מי שלא יכול להתענות בתעניות הכתובות בתורה, או שאינו יכול להתחסד בתעניות של ימי שני, חמישי ושני של ערב ראש חודש, ערב ראש השנה, עשרת ימי תשובה, שובבי"ם וכיו"ב, הצעה להנהגה טובה עבורו, שיאכל לשובע לחיזוק גופו לעבודת השי"ת, יתאמץ מאוד בברכת המזון בכוונת הלב ובשמחה גדולה וע"י זה ירבה שכרו ויגדל מאוד ויש בזה

תועלת כמו בתענית.

בספר הנחמד "מנחת נתן" (קונטרס "שיחות חיים" אות כב), להרב נתן חיים אינפלד שליט"א, כותב, שראה בעיניו רבים וטובים שאינם יודעים דין זה ולכן אינם מקפידים בו, ובזמן ברהמ"ז מתנועעים בכל מיני תנועות ורמזים. וכותב, שתלמיד חכם גדול הודה לו על הלכה זו והודה בפניו שלא נתן לבו לזה ולא ידע ולא שמע על כך מעולם. לא פעם קורה, שבאים בשאלה איך ומה לעשות על שאינם זוכרים אם בירכו ברכת המזון. כשמדובר ביראי שמים, אין מובן איך לא זוכרים, שהרי יש לברך כבתפלת העמידה! וברור שמברכים שלא כהלכה, בלי שום דקדוק, בלא כוונה ובחטף. ומצוה לפרסם הלכה זו ברבים. עכת"ד. ויש להוסיף, שהרב החסיד, בעל "יסוד ושורש העבודה", היה מתפלל לפני ברכת המזון, שלא תהיה לו שום הפרעה באמצע. ולאחר ברהמ"ז היה מודה לה' בתפילה מיוחדת על שלא הופרע באמצע ברכת המזון.

(אוצר חכמים)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il